

- Prvi del, str. 43-53 (Petra Jamnik)
 - Drugi del, str. 54-65 (Gregor Čehovin)
-

Kazalo

Uvod.....	1
Kaj je globalizacija?	1
I. Spremembe konceptov časa in prostora.....	2
II. Kulturne interakcije	2
III. Skupni problemi, ki se tičejo celotnega človeštva	3
IV. Mednarodne mreže in medsebojna soodvisnost.....	4
V. Transnacionalni akterji ter organizacije	4
V.1. Transnacionalne korporacije	4
V.2. Mednarodne državne organizacije – npr. Združeni narodi.....	4
V.3. Mednarodne nedejavne organizacije – npr. Rdeči križ, Amnesty Int., Greenpeace ..	5
V.4. Globalna družbena gibanja (civilna družba)	5
V.5. Diaspore in ljudstva brez države	5
V.6. Ostali transnacionalni akterji.....	5
VI. Sinhronizacija vseh dimenzij globalizacije.....	5
Globalizacija: nov pojav.....	6
I. Kolektivno razmišljanje o nas samih	6
II. Rast večkulturne in transnacionalne zavesti	6
III. Refleksivni družbeni akterji in modernost	7
IV. Širjenje identitet	7

Uvod

Sociologi, kot so Comte, Marx, Durkheim, Weber ter Parsons so vedno preučevali družbe kot ločene entitete, vsako s svojimi jasnimi mejami. V zadnjem času pa se na to gleda drugače, saj je zaradi naraščajoče pomembnosti globalnih sprememb proučevanje posameznih družb dobilo manjši pomen.

Globalizacija se je razvila iz v sebi zaobjetih pojavov, kot sta modernost in kapitalistična industrializacija. Toda to ne pomeni, da je globalizacija neodvisna od človeškega delovanja. Človekova vloga in socialne organizacije so bile prav tako pomembne pri oblikovanju smeri globalnih sil.

Kaj je globalizacija?

Po Albrowu naj bi bila globalizacija vsi tisti procesi, v katerih ljudje sodelujejo pri vključevanju v eno samo družbo, in sicer globalno družbo. Te procesi trajajo dolgo časa, imajo pa tudi dolgoročen vpliv na posamezne lokalne skupnosti, države in tudi posameznike. Globalizacija naj bi bil set vzajemnih transformacij, ki se pojavljajo istočasno. Noben od teh sklopov ni bolj pomemben od ostalih, vsi so del celote.

Globalizacija je sestavljena iz šestih pomembnih nizov, ki so:

- 1.) spremembe konceptov časa in prostora
- 2.) naraščajoče kulturne interakcije
- 3.) skupek problemov, ki se tiče celotnega človeštva
- 4.) naraščajoče mednarodne povezave in medsebojna odvisnost
- 5.) transnacionalni akterji in organizacije
- 6.) sinhronizacija/usklajenost vseh dimenzij, vključenih v globalizacijo

I. Spremembe konceptov časa in prostora

Na to, kako razumemo čas in prostor so odločilno vplivali nekateri dejavniki, kot so evropska, kitajska.. odkritja in navigacija, Kopernikova teorija, da je Sonce, in ne Zemlja, središče planetarnega sistema, renesansa, mehanični tisk, itd. Pomembna je tudi transportna tehnologija, ki je povzročila t.i. 'krčenje' sveta. Harvey temu pravi 'časovno-prostorska zgostitev'. Dandanes je mogoče izkusiti druge kulture, povezovati se z ljudmi po svetu, ki jih osebno ne poznamo, toda teh sprememb ne občutimo vsi enakomerno, saj nimamo vsi enakih možnosti. V Zahodni Afriki so ljudje še vedno tako oddaljeni drug od drugega kot so bili pred 100 leti.

II. Kulturne interakcije

V zahodnem svetu se izgublja prvotno deljenje na 'visoko' in 'preprosto' kulturo, kot je bilo v navadi nekoč, toda v zadnjem času je kultura vse bolj skomercializirana, torej dosegljiva, če imaš denar. Komercializacija kulture se veže na vzpon množičnih medijev in širjenje potrošniškega načina življenja. Omeniti je potrebno tudi t.i. univerzalno znanje, ki postaja uporabno v vsakem kontekstu, primer tega so binarne kode, ki so osnova računalniškega jezika. Znanje se je prav tako širilo z čezoceanskimi potovanji, trgovino ter religijskim spreobračanjem. Kulturne interakcije so pomembno prispevale k širjenju znanja ter naraščajoči in masovni možnosti izobraževanja. Elektroniki mediji so npr. omogočili tudi tistim, z manj znanja, da se srečajo z novimi idejami in izkušnjami. Pomembne posledice tega pa so, da je postalo možno vzeti določene kulturne pomene in prepričanja iz neke kulture in jih premestiti v drugo, možno je hitreje priti do posameznih fragmentov, ki izvirajo iz neke druge družbe, s pomočjo televizije in filma si lahko ogledamo in spoznamo življenjske stile ostalih ljudi, informacije o ostalih kulturah lahko s pridom izkoriščamo, npr. skozi kuhinjo, ples, religijo pa lahko vključujemo tujo kulturo v naše življenje, jo prakticiramo in na ta način v njej sodelujemo tudi sami.

Trenutno najbolj dominira zahodna kultura, še posebno ameriška, v prihodnje pa pričakujemo še vzpon brazilske, kitajske in indijske kulture, ki bodo prav tako pomembno prispevale k globalnim kulturnim tokovom.

III. Skupni problemi, ki se tičejo celotnega človeštva

Ljudje smo skupaj vpleteni v globalizacijo, in sicer tudi zaradi problemov, ki so skupni celemu človeštvu. Beck pravi, da si vsi delimo podobno mišljenje zaradi skupnih problemov v današnji družbi tveganja. Glede tega smo lahko po drugi strani tudi skeptični, kajti veliko ljudi je še zmeraj podrejenih dolgoročnim družbenim navadam, tradicijam, globokim religijskim prepričanjem in nevprašljivim nacionalnim identitetam. Toda, prav vsi se lahko spomnimo nekaj dogodkov 21. stoletja, kot so npr. uničenje dvojčkov v New Yorku, mizerija Darfurja, tsunami, hurikan Katrina, itd. Takšni in podobni dogodki nas spomnijo na našo ranljivost in dejstvo, da vsi poseljujemo isti majčken planetek. Naše odločitve ne vplivajo le na naša življenja, temveč tudi življenje drugih ljudi. Tega se včasih ne zavedamo, tako je npr. 'velikih pet' lani konzumiralo 86% globalnega prihodka, njihova ekonomija je tako pomembna, da njihove odločitve vplivajo na ves svet in lahko povzročijo brezposelnost, padajoče izvozne cene, ter izgubo zmožnosti preživljanja za delavce iz oddaljenih dežel.

Globalni problemi, kot so npr. terorizem, mednacionalno tihotapljenje drog, ali nesreča v Černobilu zahtevajo tudi globalne rešitve in kolaboracijo, nemogoče se je tudi skriti pred svetovnim problemom globalnega segrevanja.

Roland Robertson

- pomemben je njegov prispevek k globalizacijskim študijam
- predlaga 4 smeri proučevanja globalne družbe in sicer: nacionalne družbe (vsaka s svojimi mejami, navadami, tradicijami), svetovni sistem mednarodnih odnosov, individualnega posameznika ter človeštvo kot celoto.
- zgodovina globalizacije: globalizacija po njegovem ni le preprosto produkt moderne družbe, vendar se razvija že dolgo časa, predstavi 5 faz razvoja globalizacije
- pomen lokalnega in globalnega: globalizacija naj ne bi pomenila uničenje lokalnega in lokalnih identitet, vendar prisili lokalno, da se prenovi in sprejme tiste elemente globalnega, ki se zdijo tem skupnostim uporabne

IV. Mednarodne mreže in medsebojna soodvisnost

Te hitro razvijajoče mreže povezujejo lokalne skupnosti, podjetja, socialna gibanja ter ostale skupine, kot tudi posameznike. Širijo se izven meja, ter so pretrgale ekonomsko in kulturno samozadostnost, med drugim pa tudi prispevale k preprečitvi nekdanje teritorialne fiksiranosti in centralizacije.

Gonilna sila teh mrež, ki daje moč tistim, ki v njih paricipirajo, je predvsem znanje in informacije. Pomembna posledica teh mednarodnih mrež je, da so se družbe in mesta skupaj s svojimi prebivalci pričele širiti navzven, in postalo je možno sobivanje z ostalimi družbami. Istočasno pa se razmejitve med nacionalnim in mednacionalnim vse bolj umikajo. Veliko znanstvenikov je včasih razmišljalo o mednacionalnem le v okviru mednacionalnega poslovanja ter izmenjav, danes pa se to spreminja.

V. Transnacionalni akterji ter organizacije

V.1. Transnacionalne korporacije

So zelo močna delujoča sila. Ključni vidiki:

- njihova globalna moč in doseg – polovico največjih gospodarstev sveta predstavljajo transnacionalne korporacije, in ne podjetja
- imajo ključno vlogo pri ustvarjanju neodvisnega svetovnega gospodarstva
- njihova povezanost s svetovnim finančnim sistemom

V.2. Mednarodne državne organizacije – npr. Združeni narodi

Le-te predstavljajo nekakšne »naddržavne akterje«, ki sodelujejo pri problemih in zadevah sveta. Nastale so ker posamične vlade niso bile sposobne reševati problemov na globalni ravni.

V.3. Mednarodne nedržavne organizacije – npr. Rdeči križ, Amnesty Int., Greenpeace

Avtonomne organizacije, ki niso v direktni povezavi z državnimi aparati, lahko pa z njimi sodelujejo (npr. mirovne organizacije in organizacije proti suženjstvu v 19. stoletju).

V.4. Globalna družbena gibanja (civilna družba)

So neformalne organizacije, ki se zavzemajo za spremembe in se združujejo okoli skupnih problematik (človekove pravice, okoljevarstvo, zavzemanje za mir). Prizadevanja le-teh se včasih prekrivajo s prizadevanji mednarodnih nedržavnih organizacij; primer take konvergenca je »Earth Summit« združenih narodov.

V.5. Diaspore in ljudstva brez države

Primer diaspore so Afričani, Pakistanci, ipd. *Diaspora: narodnostna ali verska skupnost, ki živi raztresena na ozemlju druge narodnosti ali vere*. Primer ljudstva brez države pa so Aborigini na območju Kanade, ZDA, J. Amerike in Avstralazije.

Te skupine koordinirajo svoja prizadevanja na globalni ravni in skušajo izkoristiti priložnosti, ki jim jih ponujajo masovni mediji ter s tem opozoriti na svoj položaj. Po Friburgu in Hettneu (1988) le-ti politično delujejo v skladu z načelom »deluj lokalno, toda misli globalno«.

V.6. Ostali transnacionalni akterji

Ogromno število posameznikov pri potovanju vsak dan sodeluje pri oblikovanju transnacionalnih povezav. Sem štejemo 1) migrante, ki iščejo poslovne priložnosti, 2) mednarodni turizem, 3) strokovnjake različnih strok (znanstveniki, novinarji), 4) medijske osebnosti, 5) korporacije in njihove zaposlene in 6) ostale (piloti, stevardese, študenti, diplomati, dilerji).

VI. Sinhronizacija vseh dimenzij globalizacije

Prihaja do sinhronizacije globalizacijskih učinkov na področju ekonomske, tehnološke, politične in kulturne sfere.

V ekonomski sferi govorimo o zmanjšanju moči državne politike in večji avtonomnosti akterjev, kot so banke in transnacionalne organizacije. Dogovori se sprejemajo na ravni meddržavnih sporazumov, hkrati pa organizacije kot je World Trade Org. skušajo delovati čimbolj neodvisno.

V politični sferi je opaziti, da se je precej posameznikov odtujilo od klasične strankarske politike in so začeli sodelovati v raznih političnih in civilno-družbenih gibanjih.

Vse večje vključevanje posameznikov v tržno gospodarstvo v povezavi z napredkom na področju elektronskih medijev informacijske tehnologije je podlaga za širjenje kulturnih tokov po celotnem svetu.

Globalizacija: nov pojav

Globalnost – »zavestnost (problemov) celotnega sveta kot en sam prostor« (Robertson, 1992), »...vsi živijo kot državljani sveta... s skupnim interesom kolektivnega reševanja globalnih problemov...« (Albrow, 1990).

I. Kolektivno razmišljanje o nas samih

Robertson trdi, da smo še daleč od trenutka, ko bi bil svet sposoben samostojno delovati sam zase, vendar pa se že nekaj časa naša skupna skrb za pojem človečnosti razteza preko meja in omejitve naše skupne narodnosti, verske izpovedi in etničnosti. Posamezniki (predvsem mladi in izobraženi) so mnenja, da ima vsako človeško bitje določene pravice in tudi izrazijo moralno ogorčenje, kadar pride do kršitve teh pravic. Primer: mednarodna kampanja za izpustitev Nelsona Mandela, ki je simboliziral boj proti apartheidu (= zapostavljanje rasnih skupin na vseh področjih javnega življenja v Južni Afriki).

II. Rast večkulturne in transnacionalne zavesti

Po Perlmutterju (1991) so v preteklosti imperialistične sile skušale človeštvu vsiliti pojem civilizacije in na ta način ustvariti odnos »dominantnosti – odvisnosti«. Z osvojitvijo ozemlja so bile družbe vključene v civilizacijo okupatorja, za prejetje bonusov okupatorske civilizacije pa se je bilo osvojeni družbi potrebno podrediti okupatorjevim »superiornim« zakonom in predpisom.

V današnji dobi pa imamo prvič v zgodovini tehnologijo, s katero lahko podpiramo odločitev deljenega vladanja našemu planetu. Na ta način so se končali izrazito enostranski politični in kulturni tokovi.

Giddens (1990) to razlaga z vidika modernosti, ki izvira v zahodnih državah. Ko se je ta modernost razširila po svetu, pa so države razvile *svojo lastno* modernost na podlagi zahodnega modela, lastne identitete in njenega odnosa do globalne ureditve (primer: Japonska).

Op.: Odkritje Amerike leta 1492 je simbolnega pomena za pojem modernosti. Ključnega pomena so ločevanje sfer (ekonomska, politična, kulturna), kompresija časa in razdalje ter v novejši dobi razvoj tehnologije.

III. Refleksivni družbeni akterji in modernost

Za refleksivne posameznike sta značilni lastnosti samozavedanja in dobre osveščenosti. Stremijo k oblikovanju lastnega življenja, medtem ko na novo definirajo svet okoli sebe. Ti posamezniki oblikujejo kritično maso ljudi, ki so sposobni aktivirati in upravljati s testom družbenega življenja, njihova sposobnost kritične samoopredelitve pa predstavlja kvas za to testo. Širjenje refleksije je povezano z razvojem množične izobrazbe ter z raztrositvijo semen zakladnice znanstvenega znanja in znanstvene metode. Vse to omogoča refleksivnim posameznikom, ki so oboroženi z znanjem kritičen odnos do informacij, ki izvirajo iz vlade, korporacij ter znanstvene skupnosti.

Po Becku in Beck-Gernsheimu je proces modernosti s svojimi posledicami (gospodarska rast, vojaški in tehnološki napredek) ustvaril novo globalno grožnjo naši biosferi. Nekdaj močne identitete, kot so družbeni razred, družina, patriarhalnost, verska skupnost, ipd., so sedaj razrahljane, kar prinaša več svobode, še posebej za ženske. Vendar imajo te spremembe svojo ceno – večja svoboda terja večjo odgovornost za naša ravnanja. Naša življenja so postala manj gotova in po eni strani nimamo druge izbire, kot da se udejstvujemo v izrazito refleksivnih dejanjih, kot je npr. samo-soočanje. Sociologija je tako produkt, kot rezultat naše večje sposobnosti za refleksivno delovanje.

Ker globalizacija prinaša nove kulturne tokove ključno vpliva na razvoj refleksije in individualizacije. Rosenau (1990) trdi, da se je sposobnost refleksije razširila tudi med ljudmi v neugodnih družbenih položajih, ki so razširili svojo čustveno zvestobo preko meja družine in lokalne skupnosti.

IV. Širjenje identitet

Širjenje identitet je subjektivna komponenta globalnosti in vpliva na to, kako gradimo svoje identitete – kako se v življenju orientiramo ter kako gledamo na zadeve celotnega sveta. Naše dožemanje lokalne kulture se skozi stike z drugimi kulturami spreminja; ta proces pa je pomemben tudi v drugi smeri – odločamo se, kako gledamo na neko drugo kulturo na podlagi naših izkušenj z le-to in na podlagi izkušenj z našo lokalno kulturo – Robertson (1992) temu pravi interpenetracija lokalnega in globalnega. Na realnost se lahko odzovemo na tri načine:

- selekcija: iz globalnega izberemo samo lastnosti, ki se nam zdijo pozitivne in se zavzemamo za uvedbo le-teh v lokalno kulturo
- adaptacija: kadarkoli bodisi sprejemamo bodisi zavračamo globalno kulturo, to okrepi zavest naše lokalne kulture in povečuje našo zvestobo do le-te
- kljubovanje: kljubujemo vključevanju v globalno sfero (npr. verske in etnične skupine)